

Tämä on rinnakkaistallenne.
Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat
saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Kauppinen, Petri

Julkaisun nimi: Teatteri yllättää mielen ja ruumiin

Julkaisuvuosi: 2021

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Kauppinen, P. (2021). Teatteri yllättää mielen ja ruumiin. Pedanssi: asiaa tanssista ja tanssikasvatuksesta, 5(1), 6-9.

https://issuu.com/oamktanssi/docs/pedanssi_01-2021nettiinvalmiina44

Teatteri yllättää mielen ja ruumiin

TEKSTI: PETRI KAUPPINEN

KUVAT: KAISA TIRI, MAJU POHJANHEIMO

Alma Lehmuskalliolle fyysisyydellä on erityinen merkityksensä teatteritaiteen ilmaisurekisterissä.

Tanssi ja kehollisuus ovat lähtemätön osa teatteriohjaaja Alma Lehmuskallion elämänperimää. Alussa telinevoimisteluharrastus kannatteli nuoren tytön kinesteettistä kehitystä 12-vuotiaaksi asti, sitten lajiksi vaihtui tanssi. Tamara Rasmussen Opiston erityiskoulutusryhmässä sai toteuttaa itseään monipuolisen tanssikasvatuksen kautta ja niin tutuksi tulivat jazz, moderni ja baletti kuin nykytanssi ja afro.

Tanssin ammattilaisuus oli kirkkaana mielessä lukio-opintojen jälkeen ja innosti naisen hakemaan sekä Teatterikorkeakoulun Tanssitaiteen laitokselle että Tukholman Danshögskolaniin. Samaan aikaan teatteri ja näyttelemisen alkoivat kuitenkin vetää puoleensa entistä enemmän. ”Olen aina ollut kiinnostunut kielestä, kirjoittamisesta ja kirjallisuudesta. Halusin päästä käyttämään päätä fyysisen ajattelun rinnalla, niinpä intohimo alkoi suuntautua yhä voimakkaammin teatterin puolelle.”

Lehmuskalliolla oli kokemusta musiikkiteatterin viitekehuksesta Sibeliuksen lukion tanssilinjalla toteutetuista musikaaleista, mutta hakeutuminen Ylioppilasteatteriin muutti ratkaisevasti tulevaisuuden suunnan. ”Yt:n intensiivinen porukka vei heti mennessään. Jonkin aikaa ajattelin, että minusta tulee näyttelijä.”

Vakava ja työtä pelkäämätön suhtautuminen taiteen tekemiseen ja sen harjoittamiseen iskostuivat lähtemättömästi Lehmuskallion toimintamalleihin jo tanssiharrastuksen ajoilla. Intensiteetti työhön on säilynyt, vaikka ympäristö vaihtui lopulta teatterin pariin.

”Mulla kesti kauan tajuta, että haluan ohjaajaksi. Varsinainen oivallus tuli hakiessani ensimmäistä kertaa Teatterikorkeakoulun ohjauksen koulutusohjelmaan. Jouduin sitten hakemaan sinne neljä kertaa, koska oppilaitos lähti hitaammin mukaan mun vankkoihin tulevaisuudensuunnitelmiin.”

Hakukertojen välit voi nyt tunnistaa poukkoilevaksi haromiseksi, vaikka opinnot Helsingin yliopistossa tähtäsivät ennen kaikkea yleissivistyksen laajentamiseen. Lehmuskallion opintovalikoimaan kertyi aloja laidasta laitaan mm. kansantaloustiedettä, kulttuuriantropologiaa, espanjaa ja tietysti teatteritieteitä. ”Maailmassa on loputtoman paljon kiinnostuksen kohteita. Se, että sattuu luonnistumaan monenlaiset asiat tai on uteliaisuutta mennä tuntematonta kohti, hyödyttävät kaikki ohjaajan työssä.”

Tanssi ei kuitenkaan kokonaan jäänyt. Ohjaajan opintojen lomassa taiteilija löysi Teakissa tiensä Jenni Nikolajeffin tanssitunneille. ”Kouluaikoina kävin maisterivaiheen näyttelijäopiskelijoille suunnatuilla tanssitunneilla kaksi kertaa viikossa kuuden vuoden ajan. Tätä tanssin treenaamisen henkireikää kaipaan ehkä eniten nykyisessä elämässäni.”

Kehollisuuden arvoja tarkastellessa Lehmuskallio pitää itseään vanhanaikaisena, koska arvostaa taitoa ja tekniikkaa. Hän ihailee sitä, että ihminen on jaksanut harjoitella jotain tiettyä kehollista taitoa valtavalla panostuksella saavuttaakseen asian kokonaisvaltaisen hallinnan. ”Liikutun siitä, jos ihminen on kauhean taitava. Jotenkin mua itkettää se. Vaikka toisessa ääripäässä näyttämöllinen ihmiskäsitykseni kietoutuu aina jollain tapaa haavoittuvuuden, herkkyyden ja epävarmuuden näyttämiseen.”

Kaboom ja kuvittelun voima on Alma Lehmuskallion ohjaus Oulun teatterille. Monitaiteinen esitys sai loistavan vastaanoton ensi-illan yhteydessä viime marraskuussa. Vasemmalla Oraakkeli-pupua esittävä Anneli Niskanen ja oikealla Mänmänin roolissa Antti Launonen sekä Mikaelina Timo Pesonen.

Suvereenin ihmiskoneen näyttämöllinen ylivertaisuus ei kuulu Lehmuskallion suosikkikuvastoon. Kokemus saattaa kuitenkin muuttua merkitykselliseksi, jos teknisesti ihailtavan taidokas pystyy samanaikaisesti olemaan haavoittuva, säröllinen ja inhimillinen. Arvostusta tulee, kun rautaisen ammattiosaamisen myötä on rahkeita olla täysin auki näyttämöllä. Myös eräänlainen taidon arvostuksen katoaminen, esimerkiksi tanssitaiteen saralla, herättää pahaa mieltä.

Yhteistyöprojektit sirkustaiteilijoiden kanssa tuovat aina ilmiselvästi mukanaan myös taidon elementtien hallinnan. Lehmuskalliolla on runsaasti kokemusta monitaiteisista työryhmistä, joiden jäsenet lähestyvät esiintymistilannetta eri näkökulmista. ”Tässä ympäristössä haaste saattaaakin yhtäkkiä olla päinvastainen. Kun etsitään keinoja siihen, että sirkustaiteilija ihan itsessään persoonana riittää ja voi olla kiinnostava näyttämöllä. Ettei se esiintyjä kokonaan katoa taidon taakse.”

Fyysisyys on merkittävässä osassa Lehmuskallion teatterinäkemyksessä ja tekemisen prosesseissa. Tämän vuoksi hän pohtii jokaisessa ohjauksessaan perinpohjaisesti esimerkiksi: Millaista ruumista esityksen aihe voisi kaivata? Löytyisikö aiheelle yhteys johonkin tanssin tekniikkaan tai fysiikan harjoittamisen lajiin? Mikä olisi luonteva menetelmä saatella työryhmä kohti kyseisen esityksen olemisen tapaa?

Taiteilija tunnustautuu turvallisuushakuisesti ihmiseksi, jolle rutiinit ovat tärkeitä. ”Olen luonut eräänlaisen turvarakenteen harjoittelulle. Lämmitely on tässä keskeisessä osassa ja suunnittelen

sen palvelemaan juuri kyseisen esityksen kehollisia päämääriä.” Harjoitukseen virittäytymisen lisäksi lämmittelyssä treenataan sekä näyttelijän fyysistä valmiutta että tutkitaan esityksen sisältöön liittyvää ruumiillisuutta. Vakiintuneet aloitusrutiinit vapauttavat luovuuteen, niiden jälkeen esiintyjät ovat valmiit hyppäämään tuntemattomaan ja ei tietämisen teille.

Jos Lehmuskalliolla olisi kaikki valta määritellä teatteritaiteen tulevaisuuden suunta, olisi tanssialan ammattilaisilla siinä skenaariossa oma momentuminsa. Ohjaajan näkökulmasta teatterityöskentely on ideaalia, jos erityisesti isommissa tuotannoissa työryhmään kuuluu liikkeiden suunnittelija, liikeohjaaja tai koreografi. ”Teatteri on niin merkillistä, sillä näyttämöilmaisussa kyse ei ole vain puhuvista päistä. Koska yksistään vastaanottamisen tavat ovat katsojilla niin moninaiset. Näyttämöllä liikutaan aina laajemmin kuin pelkästään järjen ja kielen tasoilla.”

Esimerkkinä sanattomuuden voimasta Lehmuskallio nostaa vuona 2016 ohjaamansa Sivuhenkilöt -esityksen, jonka keskeinen teema oli kosketusta vaille jääminen. Harjoitusprosessissa esiintyjille annettiin pääsääntöisesti fyysisiä ja kroppaan meneviä ohjeita. ”En muista kertaakaan ohjanneeni esiintyjille tunnetiloja tai tunteen kuljetusta. Tästä huolimatta teos on herättänyt katsojissa voimakkaimpia tunteita mun tähänastisella ohjaajan urallani.”

Ylipäätään näyttämöllä tulee kyetä käsittelemään kaikenlaisia haavoittuvaisuuksia ja näyttämään asioista niiden inhimilliset puolet. Lohdun ja toivon

”Fyysisyydellä saattaa olla väylä samanlaiseen kokemisten tasoon kuin vaikka musiikkia tai kuvataidetta otetaan vastaan.”

kautta ihmisten välille syntyy yhteys. ”Sen takia teemme juuri teatteria emmekä esimerkiksi mainoksia.” Lehmuskallion työn sydämen asiat liittyvät feminismiin, tasa-arvoajatteluun ja monimuotoisuuden kasvattamiseen. Muuten melko edistyskäsillä teatterialalla on edelleen aikamoinen tekeminen ja muutoksen paikka tutkia sitä, minkälaista ihmiskuvaa esityksissä tarjoillaan ja kuka niitä pääsee toteuttamaan. ”Teatterilla ei ole olemassa vain yhtä tehtävää, ihmiskunta on aivan liian monikudoksinen taipuakseen yksinäiseen ajatteluun.”

Mitä Oulun teatterin taiteellinen johtaja vastaa, kun kysytään suunnitelmista houkuttaa kaupungin tanssintaharrastajien massaa näytelmätarjonnan pariin.

”Tanssia yleensä harrastaa aivan mahtavat tyypit ja uskon, että meillä on mahtaville tyypeille kiinnostava ohjelmistoa. Jos on utelias tarkkailemaan maailmaa ja toisia ihmisiä, löytää taatusti inspiroivan ympäristön myös teatteritaiteesta. Toivoisin myös, ettei katsoja tulisi katsomaan vain itselleen tuttuja asioita, vaan hakeutuisi avomielisesti odottamattomien yhteyksien äärelle. Yllätetyksi tuleminen on teatterin avaintehtävä”, Lehmuskallio kiteyttää.

Helmikuussa Oulun teatteri julkisti näytäntökauden 2021-22 suuren musikaalisatsauksen, kun Billy Elliotin koskettava tarina valtaa suuren näyttämön. Esityksen koulutuksellinen puoli toteutetaan mittavien yhteistyökuvioiden kautta ja tässä kokonaisuudessa merkittävä panos on myös Oamkin kulttuuri-alan yksikön tanssin ja musiikin koulutusohjelmilla. Lehmuskallio odottaa Billy Elliot -tuotantoa valta-

van innolla ja pitää siinä erityisen tärkeänä paikallisen osaamisen ja lahjakkuuden hyödyntämistä.

”Voidakseen tehdä taiteesta ammatin tai päästäkseen edes sitä vakavasti harrastamaan, vaatii edelleen sitkeyttä ja taistelumieltä. Billy Elliot kertoo juuri tästä intohimosta. On hienoa, että tässä lapsiesiintyjien koulutuskuviossa, jota Oamkin opiskelijat lähtevät toteuttamaan on sama asetelma. Tuotannossa tehdään siis todeksi se, mitä Billy Elliotille tapahtuu fiktiivisessä maailmassa.” Musikaali tarjoaa kasvun mahdollisuuden sekä esiintyjille että heidän kouluttajilleen. Mitä muuta tanssinopettajat ja laulopedagogit ovat kuin tulevaisuuden unelmien todeksi tekijöitä? ♦

ALMA LEHMUSKALLIO

- Helsingistä kotoisin oleva teatteriohjaaja.
- Teatteriohjaaja, Teatteritaiteen maisteri, TEAK v. 2015.
- Humanististen tieteiden kandidaatti, Helsingin yliopisto 2007.
- Oulun teatterin taiteellinen johtaja 1.1.2020 lähtien. Tehtävässä määräaikainen kolmivuotinen sopimus ja kahden lisävuoden optio.